

"Nussbaum aposta per una concepció de la justícia que, sense exigir una igualtat en facultats, sostingui la igualtat de tots els éssers humans"

*En motiu de l Premi Príncep de Asturias de Ciències Socials 2012 per a la filòsofa **Martha C. Nussbaum***

reproduïm l'article de la filòsofa catalana

Fina Birulés

, escrit a

[Barcelona Metròpolis](#)

en motiu de la publicació del llibre "

Las fronteras de la justicia. Consideraciones sobre la exclusión" de la filòsofa nord-americana.

Com es pot donar contingut a la idea segons la qual tots els éssers humans són iguals des del punt de vista moral? Ja a la dècada dels vuitanta del segle passat, **Martha Nussbaum** –reconeguda filòsofa nord-americana i actualment professora de Dret i Ètica a la Universitat de Chicago– va tractar d'encarar aquesta qüestió a través del seu treball centrat en el punt de vista de les capacitats.

Articulat conjuntament amb **Amartya Sen**, aquest punt de vista té la pretensió d'anar més enllà de la concepció comuna que mesura les desigualtats en el desenvolupament dels pobles i regions del món, només en termes del PIB. Conscients, d'una banda, del fet que aquesta concepció obvia la qüestió d'una distribució justa de llibertats efectives i, de l'altra, de l'escassa

El concepte de la justícia de Nussbaum

Escrit per Fina Birulés
dimecres, 23 de maig de 2012 20:38

fiabilitat dels ingressos i la riquesa com a índex de benestar,

Amartya Sen

i

Martha Nussbaum

van proposar també mesurar el desenvolupament en termes de "capacitats".

Quan **Nussbaum** parla de "capacitats", es refereix a capacitats centrals en el funcionament humà –vida, salut corporal, integritat corporal, sentits, imaginació i pensament, emocions, raó pràctica, afiliació, relació amb les altres espècies i control polític i material del propi entorn–, i ho fa en una temptativa de concreció dels drets humans, és a dir, fins a cert punt, parlant de llibertats substantives i tractant d'anar més enllà de la justícia procedimental a través d'atendre els resultats. Vol evitar el perill que, en considerar tothom igual, en pugui resultar un tracte desigual per als qui, de fet, es troben en una posició desfavorable.

En particular i, des d'aquesta perspectiva, a *Las fronteras de la justicia* tracta de perfilar una concepció de la justícia que permeti fer front a alguns problemes d'inequitat i formes d'exclusió, presents en el nostre temps, que exigeixen canvis teòrics: el lloc de les persones amb discapacitats, les relacions internacionals en l'època de la globalització i la nostra relació amb les criatures no humanes. Tot això la porta a una reflexió molt interessant i coratjosa entorn dels límits d'una de les teories més notables en la tradició occidental de filosofia política: la del contracte social.

Tot i situar el seu pensament en el marc del liberalisme polític de **John Rawls, Nussbaum** assenyala els problemes de la concepció rawlsiana del contracte social. Més enllà de les complexitats i diferències entre els pensadors d'aquesta tradició, en conjunt ens han llegat una imatge general de la societat com a resultat d'un contracte orientat al benefici mutu entre persones racionals, "lliures, iguals i independents"; entre persones que obtenen de la seva vida en comú quelcom que no obtindrien si visquessin separatament. Les limitacions d'aquesta concepció estan vinculades al fet que, en tots els casos, s'assumeix que els agents del contracte són homes més o menys iguals en capacitat i aptes per desenvolupar una activitat econòmica productiva, cosa que comporta que els infants, les dones i la gent gran quedin exclosos de la posició de negociació. Tot i que les teories contemporànies han esmenat, fins a cert punt, aquestes omissions, el que no fan és incloure persones amb greus deficiències físiques o mentals, així com tampoc criatures no humanes. I el motiu d'aquesta exclusió –assenyala amb encert

Nussbaum

– rau en un tret estructural de totes les concepcions del contracte social: sempre s'hi confonen dues qüestions que, d'entrada, són diferents: qui dissenya els principis de justícia i per a qui estan pensats aquests principis bàsics. És a dir, les parts dissenyen principis per a ciutadans que, com ells, són éssers humans racionals i adults que no pateixen deficiències greus i que pertanyen, per tant, a la mateixa espècie.

En línia amb **Marx, Nussbaum** concep, en canvi, els éssers humans com a criatures necessitades d'una pluralitat d'activitats vitals, de manera que la racionalitat queda com un aspecte –no pas l'únic– que defineix la idea d'un funcionament autènticament humà. Tracta de perfilar una teoria en què molts éssers vius, tant humans com no humans, siguin subjectes primaris de la justícia, tot i no tenir facultats per participar en el procediment mitjançant el qual s'escullen els principis polítics.

Nussbaum aposta per una concepció de la justícia que, sense exigir una igualtat aproximada en poders i facultats, sostingui la igualtat de tots i cadascun dels éssers humans. Així, subratlla que el fet de ser capaç d'establir un contracte i de posseir facultats que fan possible el benefici mutu en la societat no tenen per què ser condicions necessàries per ser un ciutadà dotat de dignitat i mereixedor de ser tractat amb respecte en un pla d'igualtat amb la resta.

El treball de **Nussbaum** està animat pel reconeixement de l'heterogeneïtat dels éssers humans i per la idea aristotèlica segons la qual hi ha quelcom de meravellós i digne de respecte en qualsevol organisme natural complex. La perspectiva és clarament valorativa i obre un camí que permet estendre la justícia al terreny dels animals. En aquesta perspectiva, allò veritablement important no és la igualtat de facultats, sinó la igualtat moral, i el que és significativament transcendent és que, amb independència de les facultats naturals i suposadament normals, els subjectes reben exactament el mateix tracte. En aquest context es presenten bons arguments per reconsiderar les apel·lacions a Groci o Pufendorf a la llei natural

El concepte de la justícia de Nussbaum

Escrit per Fina Birulés
dimecres, 23 de maig de 2012 20:38

com a base més sòlida, no només per a l'ampliació de les fronteres de la justícia, sinó també per repensar la justícia internacional en un món cada cop més interdependent i per abordar les desigualtats entre països rics i pobres.

De tota manera, malgrat que reivindiqui, contra la tradició secular, l'òptica de la llei natural, hereva dels models estoics romans, com a via per fonamentar la igualtat moral, **Nussbaum** esquiva, d'acord amb el seu liberalisme polític, qualsevol fonamentació metafísica específica, ja que el punt de vista de les capacitats es basa en allò que totes i cadascuna de les persones són efectivament capaces de fer i de ser, segons una idea intuïtiva de què és una vida d'acord amb la dignitat humana.

En posar en evidència els límits del contractualisme i en especificar un llindar per a cadascuna de les capacitats, per sota del qual es considera que els ciutadans no poden funcionar de manera autènticament humana, **Nussbaum** ens ofereix la descripció d'una pluralitat de drets socials mínims que permeten un ampli acord intercultural. Ara bé, és conscient que la seva proposta de justícia bàsica pressuposa necessàriament no només que les persones facin gala d'una solidaritat i una benevolència molt grans i que mantinguin aquests sentiments al llarg del temps, sinó també que les institucions facin un paper important a l'hora d'estabilitzar aquesta benevolència... Però potser aquest és el preu d'una especificació dels drets humans.

Articles relacionats:

2011 Barcelona Metròpolis [Entrevista amb Martha C. Nussbaum: "Sense una ciutadania independent no podem parlar de democràcia, sinó d'alguna forma de feixisme"](#)

. Text Fina Birulés | Anabella L. Di Tullio

2003 Lectora: revista de dones i textualitat, Núm. 9 [¿Quién teme a Martha Nussbaum?](#)
Carme Castells

El concepto de la justicia de Nussbaum

Escrit per Fina Birulés
dimecres, 23 de maig de 2012 20:38

*Las fronteras de la justicia. Consideraciones sobre la exclusión. Martha C. Nussbaum.
Ediciones Paidós. Barcelona, 2007.
448 pàgines